

Szent István király ünnepe

(augusztus 20.)

Mt 7,24-29

„Aki hallgatja szavamat és tettekre is váltja...”

Szent István király a pogány Vajk néven élt, amíg a bajor Pilgrim passauai püspök meg nem keresztelte egyházmegyéje védőszentje István diakónus és vértanú nevére. Nemcsak a latin nyelvet sajátította el, hanem a nyugati műveltséget is. Vallási fejlődését egyengette Adalbert prágai püspök, aki megbérmálta, és valóban a felnőtt keresztény meggyőződéshez segítette az ifjú trónörököszt. Ráadásul közreműködött, hogy Gizella személyében egy olyan bajor hercegnőt kapjon, aki feleségként a cluny szellemben megújuló keresztény lelkiiséget képviseli. Szent István király ünnepe ereklényinek fellelésének napján, augusztus 20-án (1083) van. 1092-ben a Szabolcsi Zsinat munkaszünetet rendelt el erre a napra, 1625-ben pedig az országgyűlés rendjei egyetértésben azt kérték a pápától, hogy István és Adalbert miséjét vegye föl a Római Misekönyvbe, zsolozsmáikat a Római Breviáriumba. XI. Ince pápa teljesítette kérésüket és 1683-ban Szent István tiszteletét az egész világegyház számára kiterjesztette. 1990-től István király ismét Magyarország égi patrónusa.

A mai evangélium az első zsolnárból ismert két út tanítását tárja elénk, bölcsességi példázatként. Az alapkép: a szilárd és az ingatag fundamentumra épített ház. A ház nem más, mint Jézus tanításának a gyakorlati megvalósítása. A két felhívás, a kősziklára épített ház (24. v.) és a homokra épített ház (26. v.) ugyanannak a példázatnak a két egymással ellentétes formája, a bölcs és a bolond cselekedeteinek képi megfogalmazása. Úgy tűnik, a Máté által ismert egyházban nemcsak egyház építők, hanem meggondolatlanok is akadnak. Az utóbbiak felszínesen tartoznak csak az egyházközséghez: ha ellenvéleménnyel vagy ellentétes állásponttal találkoznak, összeomlanak. Az is lehet, hogy csak hangoztatják keresztény voltukat, de nem cselekszenek, ami ebből következik (6,46). A szavak és a tettek összhangjáról vagy különbségéről olvashatunk Jakab levelében is: „Testvéreim, mit használ, ha valaki azt állítja, hogy van hite, belőle fakadó tettei azonban nincsenek? Üdvözítheti a hite?” (2,14). Mindkét példázat a Q forrásra vezethető vissza. Máté

és Lukács példázata azonban eltér egymástól. Máté azonos házról, de eltérő alapról beszél. Tehát ugyanaz a ház/egyház omlik össze, nem tettekre épül. Az eltérő alapok kívülről nem látszanak, csak a vihar teszi láthatóvá. Vagyis a nehézségekben a tettek azok, amelyek megmutatják a hit és a szavak szilárdságát. Lukács elbeszélése Máté egy variációjának tűnik, a kettős példázat némiképp másként fogalmazódik meg: a ház egyik esetben mélyre ásott alapra épül (7,48), a másik esetben pusztá földre (7,49). Mindkét esetben világos, hogy az alap a tettekre váltott tanítás. Jézus nem a Tóra tanulmányozására hív fel, hanem szavai meghallására és tanítása megvalósítására. Máté evangéliumában ez a példázata a hegyi beszédet zárja le, ezért fokozottan hangsúlyos. A kép a hagyományos bölcsességi tanítások közé illeszthető, és a bölcsességi könyvekből ismert okos-balga ellentétes mondásokkal rokon. A példázat azonban eszkatológikus vonatkozásokat vet fel, és az utolsó ítéletre utal. A vihart Hiláriusz a belső lelki tapasztalatokra vonatkoztatja, a hízélgésre, a rossz vágyakra és az ördög tetteire. Euthymosz Zingabenos a démonikus tettekre. Origenész már azt hangsúlyozza, hogy a szikla nem más, mint Krisztus (vö. 1Kor 10,4). Krizosztomosz számára a teremtő Isten a sziklaalap. A reformációban az a meggyőződés erősödött meg, hogy az egyéni jámborság és jócselekedetek csak akkor épülnek szilárd alapra, ha az Krisztus. Maldonatus szerint az Istenbe vetett bizalom ajándékba kapott alap. A katolikus szövegmagyarázók számára mindig világos volt, hogy a helyes hit jócselekedetekkel párosulva lehet szilárd alap.

Amikor ezt a szöveget Szent István király ünnepén olvassuk fel, óhatatlanul alkalmazott értelemben az első királyunk politikáját vizsgáljuk meg az evangélium tanításával. Istvánnak nem annyira az volt a feladata, hogy a keresztény tanítással megismertesse népét, hanem hogy országát a nyugati kereszténységhez kapcsolja, és ellássa olyan egyházszerkezettel, amely képes az ország keresztény nevelését és kulturális felemelkedését biztosítani. A saját keresztény nevelése után az ország keresztény neveléséhez fogott, amely igen összetett feladatot jelentett. Függetlenséget és működőképes országot kellett teremtenie.

Függetlenségének jele volt a II. Szilveszter pápától kért királyi korona, mely abban segített, hogy ne kelljen sem a Német-római Birodalommal, sem Csehországgal hűbéri viszonyba kerülni. De ugyanakkor az apostoli királyi megbízatás azt is jelentette, hogy az egyház működését is felügyelnie kellett. Azt látjuk, hogy István

király egy hosszú uralkodás végén maradandó művet alkotott, és ennek lelki alapjairól Imrénének írt Intelmeiből kaphatunk ízelítőt: „Bárkit is, aki a kevélység gögjétől pöffeszkedve, az Isten házát megvetendőnek véli és az Istennek szentelt és az Isten tiszteletére a királyi mentesség védelme alá helyezett birtokokat gyalázzal illeti, vagy megkárosítani merészkedik, mint Isten házának megtámadóját és megsértőjét, közösítsék ki.”

A politika és a keresztény vallás összeegyeztetése egy uralkodó számára nem volt könnyű feladat. Mégis sokan úgy vélték, hogy Szent Istvánnak ez a kor viszonyai között a kortársainál sokkal jobban sikerült. A ránk maradt dokumentumokból egészen világos, hogy ő nem politikai ügyeskedés miatt választotta a keresztény hitet és a Nyugati Egyházat, hanem mélységes meggyőződésből – maga és népe számára nevelőeszköznek fogta fel a keresztény tanítást és a keresztény tetteket.

Sok esetben azt gondoljuk, hogy csak kiemelkedő személyiségek etikai magatartása befolyásolja a nemzetek sorsát. Valójában a nagyok és a kicsik, a nyilvánosság előtt mozgók és a névtelenek szavainak és tetteinek etikai irányultsága biztosít alapot egy jobb emberi közösség kifejlődésére. A hazugság és a kétszínűség rövid távú sikereket ér el, és azzal is nehezíti a helyzetét, hogy nagy számban termeli ki a hazug, kétszínű embereket. Ezek egymást nehezen tudják etikailag, emberileg erősíteni, inkább egymás alól húzzák ki a talajt. Soha nem az igazak döntenek meg a hazugok uralmát, hanem a hazugság belső ellentmondásai ássák alá a legzsenszerűbbben kiépített rendszert is.